

Child Rights Journal

2024; 5(20): 55-74

Journal Homepage: <http://childrightsjournal.ir>

International Think Tank of
Human Dignity

The Iranian Association of
Medical Law

The Iranian Association of
Child Rights

The Impact of Social and Economic Factors on the Victimization of Children Labour; a Case Study of District 4 of Tehran

Mahmoud Abbasi¹, Aref Esmailzadeh^{2*}

1. Ethics and Medical Law Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

2. Department of Criminal Law and Criminology, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: This research has investigated the factors affecting the victimization of children labour using field and analytical data. This issue is of particular importance considering the increase in the number of children labour and the social and personal consequences resulting from it. This research aims to identify the economic, social and cultural factors affecting the victimization of children labour and to provide solutions to reduce it. In previous researches, the criminological and social aspects of child labor delinquency have been mostly discussed and the influence of certain factors such as poverty, economic and social inequalities and the family environment have been less investigated. By filling these gaps, this research tries to clarify the role of these factors by analyzing statistical data and presenting a multidimensional model.

Method: This research was conducted in a quantitative field based on the distribution of a questionnaire and its analysis using various statistical tests.

Results: The findings show that there is a significant relationship between the economic status of the family, the parents' level of education and the living conditions of the children with the possibility of delinquency. In particular, children who are forced to work due to poverty or family problems are more vulnerable to injury. Also, data analysis showed that boys are more prone to delinquency than girls and the state of residence (urban or rural) also has a significant effect on the level of delinquency.

Conclusion: The statistical results show that there is a significant relationship between the educational status and residence of children with victimization. The chi-square test showed that illiterate children or school dropouts are more prone to delinquency and the significance level of this relationship was less than 0.05. Also, 89.3 percent of children who are forced to work due to the financial needs of their families are more vulnerable to injury. The chi-square test for the relationship between forcing children to work due to family problems and job satisfaction also showed a significant level of 0.025. In terms of employment status, 40.6% of children had temporary jobs and 27.8% of them had an income of less than 5 million Tomans per month, while 37.2% did not know their income. These results highlight the importance of economic and educational factors in the victimization of working children.

Keywords: Victimization; Children Labour; Child Rights; Criminology

Corresponding Author: Aref Esmailzadeh; **Email:** Rf.esmailzadeh@gmail.com

Received: August 08, 2023; **Accepted:** November 19, 2023

Please cite this article as:

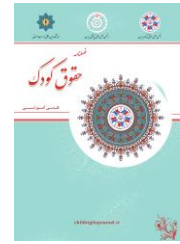
Abbasi M, Esmailzadeh A. The Impact of Social and Economic Factors on the Victimization of Children Labour; a Case Study of District 4 of Tehran. *Child Rights Journal*. 2024; 5(20): 55-74.

فصلنامه حقوق کودک

دوره پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۴۰۲، صفحات ۷۴-۵۵

Journal Homepage: <http://childrightsjournal.ir>

تأثیر عوامل اجتماعی و اقتصادی بر بزه‌دیدگی کودکان کار؛

مطالعه موردی منطقه ۴ شهر تهران

محمود عباسی^۱، عارف اسماعیل‌زاده^{۲*}

۱. مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲. گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: این پژوهش با استفاده از داده‌های میدانی و تحلیلی به بررسی عوامل مؤثر بر بزه‌دیدگی کودکان کار پرداخته است. این مسأله با توجه به افزایش تعداد کودکان کار و پیامدهای اجتماعی و فردی ناشی از آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف پژوهش شناسایی عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر بزه‌دیدگی کودکان کار و ارائه راهکارهایی برای کاهش آن است. در پژوهش‌های پیشین بیشتر به جنبه‌های جرم‌شناسی و اجتماعی بزهکاری کودکان کار پرداخته شده و تأثیر عوامل خاصی چون فقر، نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و محیط خانواده کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. این پژوهش با پرکردن این شکاف‌ها، تلاش می‌کند تا با تحلیل داده‌های آماری و ارائه مدلی چندبعدی، نقش این عوامل را روشن‌تر سازد.

روش: این پژوهش به صورت میدانی، از نوع کمی و بر اساس توزیع پرسشنامه و تجزیه و تحلیل آن با استفاده از آزمون‌های مختلف آماری انجام شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهند که بین وضعیت اقتصادی خانواده، سطح تحصیلات والدین و شرایط زندگی کودکان با احتمال بزهکاری رابطه معناداری وجود دارد. به طور خاص، کودکانی که به دلیل فقر یا مشکلات خانوادگی مجبور به کار می‌شوند، بیشتر در معرض بزه‌دیدگی قرار دارند. همچنین تحلیل داده‌ها نشان داد که پسران بیش از دختران در معرض بزهکاری قرار دارند و وضعیت سکونت (شهری یا روستایی) نیز تأثیر قابل توجهی بر میزان بزه‌دیدگی دارد.

نتیجه‌گیری: نتایج آماری این پژوهش نشان می‌دهد که بین وضعیت تحصیلی و سکونت کودکان با بزه‌دیدگی رابطه معناداری وجود دارد. آزمون کای دو نشان داد که کودکان بی‌سواد یا ترک تحصیل کرده، بیشتر در معرض بزهکاری هستند و سطح معنی‌داری این رابطه کمتر از ۰/۰۵ بود. همچنین ۸۹/۳ درصد از کودکانی که به دلیل نیاز مالی خانواده‌ها مجبور به کار هستند، بیشتر در معرض بزه‌دیدگی قرار دارند. آزمون کای دو برای ارتباط بین اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی و رضایت از کار نیز سطح معنی‌داری ۰/۰۲۵ را نشان داد. از نظر وضعیت اشتغال، ۴۰/۶ درصد کودکان دارای شغل موقت بودند و ۲۷/۸ درصد از آن‌ها درآمدی کمتر از ۵ میلیون تومان در ماه داشتند، در حالی که ۳۷/۲ درصد از میزان درآمد خود اطلاعی نداشتند. این نتایج اهمیت عوامل اقتصادی و تحصیلی در بزه‌دیدگی کودکان کار را برجسته می‌کند.

واژگان کلیدی: بزه‌دیدگی؛ کودکان کار؛ حقوق کودک؛ بزه‌دیده‌شناسی

نویسنده مسئول: عارف اسماعیل‌زاده؛ پست الکترونیک: Rf.esmailzadeh@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۸

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Abbasi M, Esmailzadeh A. The Impact of Social and Economic Factors on the Victimization of Children Labour; a Case Study of District 4 of Tehran. Child Rights Journal. 2024; 5(20): 55-74.

مقدمه

کودکان کار و بزه‌دیدگی آنان پدیده‌ای است که جوامع معاصر با آن مواجه هستند. این معضل اجتماعی - اقتصادی که ریشه در عوامل متعدد و درهم‌تنیده دارد، نه تنها ناقض حقوق بنیادین کودکان است، بلکه پیامدهای عمیق و درازمدتی بر ساختار اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع بر جای می‌گذارد. در این پژوهش ما به تحلیل جامع و علمی عوامل اقتصادی و اجتماعی که منجر به بزه‌دیدگی کودکان کار می‌شوند، می‌پردازیم. بررسی علمی و تخصصی این پدیده از جنبه‌های مختلفی حائز اهمیت است.

کار کودکان و به تبع آن بزه‌دیدگی آن‌ها، نقض آشکار کنوانسیون حقوق کودک و اصول بنیادین حقوق بشر است که لزوم توجه جدی به این موضوع را از منظر حقوقی و انسانی برجسته می‌سازد. این امر نه تنها بر زندگی فردی کودکان تأثیر منفی می‌گذارد، بلکه بر کل جامعه و نسل‌های آینده نیز اثرگذار است. محرومیت از حقوق اساسی مانند آموزش، بهداشت و امنیت، زمینه‌ساز نابرابری‌های اجتماعی گسترده‌تر و پایدارتر در آینده خواهد بود.

علاوه بر این کودکان کار به عنوان نیروی بالقوه آینده جامعه، از فرصت‌های آموزشی و رشد محروم می‌شوند. این محرومیت، چرخه فقر را تداوم بخشیده و مانعی جدی بر سر راه توسعه پایدار جوامع ایجاد می‌کند. عدم دسترسی به آموزش کیفی و مهارت‌های لازم برای ورود به بازار کار در آینده، این کودکان را در معرض فقر مزمن و محرومیت‌های اجتماعی قرار می‌دهد. این امر نه تنها بر زندگی فردی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، بلکه پتانسیل رشد اقتصادی و اجتماعی کل جامعه را نیز محدود می‌کند.

بزه‌دیدگی کودکان کار علاوه بر آسیب‌های جسمی، پیامدهای روانی و اجتماعی گسترده‌ای را به دنبال دارد

که می‌تواند سلامت عمومی جامعه را تحت تأثیر قرار دهد. این کودکان اغلب در معرض انواع سوءاستفاده‌ها، خشونت و بهره‌کشی قرار می‌گیرند که آسیب‌های روانی جدی و ماندگاری بر آن‌ها وارد می‌کند. این آسیب‌ها می‌تواند منجر به مشکلات رفتاری، اختلالات روانی و ناسازگاری‌های اجتماعی در بزرگسالی شود که هزینه‌های سنگینی را بر سیستم بهداشت و درمان و نظام اجتماعی تحمیل می‌کند.

از منظر اقتصادی استفاده از نیروی کار کودکان، اگرچه در کوتاه‌مدت ممکن است به نظر مقرون به صرفه باشد، اما در درازمدت با کاهش بهره‌وری نیروی کار و افزایش هزینه‌های اجتماعی، اثرات منفی بر اقتصاد کلان خواهد داشت و منجر به تداوم چرخه فقر و نابرابری می‌شود، زیرا کودکان کار امروز، بزرگسالان کم‌مهارت و کم‌درآمد فردا خواهند بود. این امر نه تنها بر توسعه اقتصادی تأثیر منفی می‌گذارد، بلکه هزینه‌های اجتماعی بلندمدتی را نیز به جامعه تحمیل می‌کند.

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و تحلیل دقیق عوامل اقتصادی و اجتماعی مؤثر در بزه‌دیدگی کودکان کار است. این تحلیل شامل بررسی عمیق فاکتورهایی چون فقر ساختاری، نابرابری‌های اقتصادی، بیکاری والدین، سطح تحصیلات خانواده، هنجارهای فرهنگی و کارآمدی سیستم‌های حمایت اجتماعی می‌شود. همچنین این مطالعه به دنبال کشف ارتباطات متقابل بین این عوامل و تأثیر آن‌ها بر شدت و گستره بزه‌دیدگی کودکان کار است. بررسی این عوامل در بستر اجتماعی - فرهنگی خاص هر جامعه، امکان درک عمیق‌تری از ریشه‌های این مشکل را فراهم می‌آورد.

علاوه بر این، پژوهش حاضر به بررسی پیامدهای این پدیده بر رشد فردی کودکان، ساختار خانواده و جامعه در سطح کلان می‌پردازد و شامل ارزیابی تأثیرات کوتاه‌مدت

۱. پیشینه پژوهش: مطالعات در حوزه کودکان کار و آسیب‌پذیری آنان، طی دهه‌های اخیر، توجه قابل ملاحظه‌ای را در محافل علمی و سیاستگذاری به خود جلب کرده است. این پژوهش‌ها طیف گسترده‌ای از موضوعات، از جمله علل اقتصادی - اجتماعی کار کودکان، پیامدهای روانی و جسمی آن و راهکارهای مقابله با این پدیده را مورد بررسی قرار داده‌اند. با این حال، علیرغم حجم قابل توجه ادبیات موجود در این زمینه، شکاف قابل توجهی در مطالعات تجربی و میدانی که به طور خاص بر عوامل بزه‌دیدگی کودکان کار تمرکز دارند، مشهود است. اکثر پژوهش‌های انجام‌شده تا کنون، عمدتاً بر جنبه‌های کلی کار کودکان و بیشتر بر بعد جرم‌شناختی متمرکز بوده‌اند، در حالی که این مطالعات اطلاعات ارزشمندی را فراهم آورده‌اند، اما بررسی‌های آماری و میدانی دقیق در خصوص عوامل خاص منجر به بزه‌دیدگی این گروه آسیب‌پذیر، به نسبت محدود بوده است. این کمبود، به ویژه در زمینه مطالعات کمی که بتوانند ارتباطات علی و همبستگی‌های آماری معنادار بین متغیرهای اجتماعی - اقتصادی و میزان بزه‌دیدگی کودکان کار را نشان دهند، مشهود است.

فقدان داده‌های تجربی و تحلیل‌های آماری جامع در این حوزه، چالشی جدی در طراحی و اجرای سیاست‌های مؤثر برای حمایت از کودکان کار و پیشگیری از بزه‌دیدگی آن‌ها ایجاد کرده است. این شکاف پژوهشی، ضرورت انجام مطالعات میدانی گسترده‌تر و دقیق‌تر را که بتوانند تصویری جامع و مبتنی بر شواهد از عوامل مؤثر بر بزه‌دیدگی کودکان کار ارائه دهند، برجسته می‌سازد. چنین مطالعاتی می‌توانند نقش مهمی در ارتقای درک ما از پویایی‌های پیچیده این پدیده و در نتیجه بهبود استراتژی‌های مداخله‌ای و حمایتی ایفا کنند. در اینجا به

و بلندمدت کار کودکان بر سلامت جسمی و روانی، عملکرد تحصیلی، روابط خانوادگی و چشم‌انداز آینده شغلی و اجتماعی آن‌هاست. همچنین تأثیر این پدیده بر ساختارهای اجتماعی گسترده‌تر، از جمله نظام آموزشی، بازار کار و سیستم‌های تأمین اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

با توجه به یافته‌های حاصل از این تحلیل جامع، هدف ارائه راهکارهای علمی و عملی برای کاهش آسیب‌پذیری کودکان کار، بهبود شرایط زندگی آن‌ها و در نهایت کاهش این معضل اجتماعی است. این راهکارها می‌تواند شامل پیشنهادهای برای بهبود سیاست‌های اجتماعی، تقویت نظام‌های حمایتی، ارتقای آموزش و آگاهی‌رسانی عمومی و اصلاح قوانین و مقررات مربوطه باشد. همچنین ارائه مدل‌های مداخله‌ای مؤثر برای کمک به کودکان کار و خانواده‌های آن‌ها، از دیگر اهداف این پژوهش است.

این پژوهش با رویکردی بین‌رشته‌ای و با بهره‌گیری از نظریات و روش‌های تحقیق در حوزه‌های جامعه‌شناسی، اقتصاد، روان‌شناسی و حقوق، به دنبال ارائه دیدگاهی جامع و کاربردی در مورد این مسأله پیچیده است. استفاده از روش‌های تحقیق کمی و کیفی، از جمله مطالعات میدانی، تحلیل‌های آماری و مصاحبه‌های عمیق با ذی‌نفعان مختلف، امکان درک چندبعدی این پدیده را فراهم می‌آورد.

در نهایت این پژوهش نه تنها به دنبال افزایش دانش نظری در مورد عوامل مؤثر بر بزه‌دیدگی کودکان کار است، بلکه هدف آن ارائه راهکارهای عملی و قابل اجرا برای سیاستگذاران، سازمان‌های مردم‌نهاد و دیگر نهادهای مرتبط است. امید است که نتایج حاصل بتواند گامی مؤثر در جهت حمایت از حقوق کودکان، کاهش آسیب‌های اجتماعی و ارتقای عدالت اجتماعی در جامعه بردارد.

بر اهمیت شناخت شرایط محیطی و نوع فعالیت‌ها برای تدوین استراتژی‌های پیشگیری تأکید می‌کند.

شکاف‌های پژوهشی شناسایی شده در این مقاله عبارتند از: ۱- کمبود مطالعات تجربی؛ ۲- محدودیت بررسی به محیط‌های شهری؛ ۳- نقص در ارزیابی اثربخشی راهبردهای پیشنهادی؛ ۴- عدم بررسی کافی نقش خانواده و جامعه در پیشگیری.

این شکاف‌ها نشان‌دهنده نیاز به پژوهش‌های جامع‌تر و عملی‌تر در این حوزه است.

۲. ادبیات نظری

۱-۲. **بزهکاری بزه‌دیدگان کودک کار:** بزه‌دیدگی کودکان کار مربوط به زمان حاضر نبوده و نگاه اجمالی به تاریخ بشری به خوبی نشان می‌دهد که این پدیده همواره به عنوان برجسته‌ترین قربانی تاریخ چهره می‌نماید (۳). بزه‌دیدگی کودکان کار به وضعیتی اشاره دارد که در آن کودکان کار که خود قربانی شرایط نامساعد اجتماعی و اقتصادی هستند، به سمت ارتکاب جرم و بزهکاری سوق داده می‌شوند. مطالعات نشان داده‌اند که این گروه از کودکان در معرض خطر بالاتری برای درگیر شدن در فعالیت‌های مجرمانه هستند (۴).

عوامل متعددی در شکل‌گیری این پدیده نقش دارند که می‌توان آن‌ها را به سه دسته کلی تقسیم کرد: عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی. در سطح فردی، مواردی چون سن پایین شروع به کار، سطح تحصیلات پایین و اختلالات روانی ناشی از تجربیات آسیب‌زا نقش مهمی ایفا می‌کنند (۵). در سطح خانوادگی، فقر، خشونت خانوادگی، اعتیاد والدین و عدم نظارت کافی از عوامل خطرناک محسوب می‌شوند و در سطح اجتماعی می‌توان به محرومیت اجتماعی، عدم دسترسی به آموزش مناسب، حمایت‌های اجتماعی ناکافی و محیط‌های کاری نامناسب اشاره کرد (۶).

بررسی چند مورد که نزدیک‌ترین ارتباط را به موضوع دارد، می‌پردازیم.

مقاله «بررسی بزه‌دیدگی شناختی کودکان کار» که توسط شیشه‌گران و حاجی‌ده‌آبادی (۱) با روش توصیفی - تحلیلی نگاشته شده، علل گسترش کار کودک را بررسی، بر نقش فقر تأکید و آسیب‌پذیری کودکان کار را تحلیل می‌نماید. همچنین قوانین مرتبط را مورد بررسی قرار داده و راهکارهایی برای کاهش این پدیده ارائه می‌دهد.

در کشورهای در حال توسعه، افزایش نرخ کودکان کار به دلایل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مشاهده می‌شود. این کودکان به دلیل شرایط اقتصادی نامناسب خانواده، مجبور به کار زودهنگام شده و بیشتر در معرض آسیب قرار می‌گیرند. مقاله فوق با بررسی عوامل گسترش کار کودک، راهکارهایی برای جلوگیری از افزایش این پدیده ارائه می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که وضعیت اقتصادی نابسامان خانواده و فقر، مهم‌ترین عوامل در گسترش کار کودک هستند. همچنین قوانین مرتبط با سن کودکی و نحوه برخورد با کودکان کار بررسی و پیشنهادهای برای حمایت و کاهش آسیب‌پذیری آن‌ها ارائه می‌شود. این پژوهش را با دو شکاف پژوهشی می‌توان بررسی کرد:

۱- کم‌توجهی به جنبه‌های روان‌شناختی: مقاله به تأثیرات روانی بلندمدت کار بر کودکان به اندازه کافی نپرداخته است؛ ۲- فقدان داده‌های آماری کامل: مقاله در ارائه آمار جامع در مورد عوامل گسترش پدیده کار کودکان کاستی دارد.

مقاله «راهبردهای پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان کار؛ الگوی مبتنی بر نوع فعالیت» توسط خاقانی اصفهانی و محمدی (۲)، به بررسی عوامل بزه‌دیدگی کودکان کار در محیط‌های شهری می‌پردازد و با استفاده از نظریه‌های جرم‌شناسی، انواع فعالیت‌های کودکان کار و احتمال قربانی شدن آن‌ها را مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد و

معرض خطر) و ثالثه (مانند برنامه‌های بازپروری برای کودکان درگیر در بزهکاری) باشد (۱۰).

در سطح سیاستگذاری، اصلاح قوانین کار کودکان و تقویت نظارت‌های قانونی بر محیط‌های کاری می‌تواند در کاهش آسیب‌پذیری این گروه مؤثر باشد. همچنین ارائه خدمات حمایتی و مشاوره‌ای به کودکان کار و خانواده‌های آن‌ها، بهبود دسترسی به آموزش و اجرای برنامه‌های توانمندسازی می‌تواند در پیشگیری از ورود این کودکان به چرخه بزهکاری نقش مهمی ایفا کند (۴). در نهایت باید تأکید کرد، اگرچه غالباً فرض بر این است که بزه‌دیده انتقام‌گیر و تلافی‌جو است، اما تحقیقات نشان داده که چنین نبوده است (۱۱). لازم به ذکر است که چنین دانشی می‌تواند به طراحی و اجرای سیاست‌های مؤثرتر در جهت حمایت از این کودکان و پیشگیری از ورود آن‌ها به چرخه جرم و بزهکاری منجر شود (۶).

۲-۲. حمایت از بزه‌دیدگان کودک کار: کار کودکان یکی از معضلات پیچیده و چندوجهی جوامع معاصر است که علاوه بر آسیب‌های جسمی و روانی برای کودکان، زمینه‌ساز بزه‌دیدگی و حتی بزهکاری آنان می‌شود. این پدیده که ریشه در فقر، نابرابری اجتماعی و ضعف ساختارهای حمایتی دارد، نیازمند رویکردی جامع و چندبعدی برای حمایت از قربانیان آن است (۱۲). در این راستا، شناخت دقیق ابعاد مختلف آسیب‌پذیری کودکان کار و ارائه راهکارهای مؤثر برای حمایت از آن‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

کار کودکان به عنوان یک مسأله جهانی، تأثیرات عمیقی بر رشد و توسعه کودکان دارد. این پدیده نه تنها حقوق اساسی کودکان را نقض می‌کند، بلکه آن‌ها را از فرصت‌های آموزشی، تفریحی و اجتماعی محروم می‌سازد که برای رشد سالم ضروری هستند. علاوه بر این کار کودکان اغلب با شرایط خطرناک و استثمارگرانه همراه است که می‌تواند

نظریه‌های جرم‌شناختی مختلفی به تبیین این پدیده پرداخته‌اند. نظریه فشار عمومی آگنیو بر این باور است که شرایط نامطلوب زندگی و کار این کودکان می‌تواند منجر به احساس خشم و ناکامی و در نهایت رفتارهای بزهکارانه شود (۷). این نظریه تأکید می‌کند که فشارهای ناشی از کار در سنین پایین، محرومیت نسبی و عدم دستیابی به اهداف مشروع اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز گرایش به بزهکاری باشد.

از سوی دیگر، نظریه یادگیری اجتماعی ایگرز بر نقش الگوبرداری و تقویت رفتارهای بزهکارانه در محیط کار و زندگی این کودکان تأکید دارد (۸). بر اساس این نظریه کودکان کار در محیط‌های کاری نامناسب و در ارتباط با افراد بزهکار، رفتارهای مجرمانه را مشاهده کرده و یاد می‌گیرند. این یادگیری می‌تواند مستقیم (مانند پاداش مادی برای مشارکت در فعالیت‌های غیر قانونی) یا غیر مستقیم (مانند کسب منزلت اجتماعی در گروه همسالان) تقویت شود.

مطالعات تجربی نشان داده‌اند که نوع جرایم ارتكابی توسط این گروه از کودکان اغلب شامل سرقت‌های خرد، خرید و فروش مواد مخدر و گاهی جرایم خشن است (۹). این الگوی بزهکاری را می‌توان با توجه به شرایط خاص زندگی و کار این کودکان تبیین کرد. به عنوان مثال، سرقت‌های خرد ممکن است ناشی از نیاز فوری به تأمین نیازهای اساسی باشد، در حالی که درگیر شدن در خرید و فروش مواد مخدر می‌تواند به دلیل دسترسی آسان به شبکه‌های توزیع در محیط‌های کاری نامناسب باشد.

پیشگیری و مداخله در زمینه بزهکاری بزه‌دیدگان کودک کار نیازمند رویکردی جامع و چندبعدی است. این رویکرد باید شامل اقدامات پیشگیرانه در سطح اولیه (مانند بهبود شرایط اقتصادی خانواده‌ها و افزایش دسترسی به آموزش)، ثانویه (مانند شناسایی و حمایت از کودکان در

کمک می‌کند، بلکه می‌تواند از بروز مشکلات جدی در آینده نیز پیشگیری کند.

یکی دیگر از ابعاد مهم حمایت از بزه‌دیدگان کودک کار، تأمین حق آموزش و تحصیل برای آن‌هاست. محرومیت از تحصیل نه تنها فرصت‌های آینده این کودکان را محدود می‌کند، بلکه آن‌ها را در معرض انواع آسیب‌های اجتماعی قرار می‌دهد (۱۷). بنابراین ایجاد برنامه‌های آموزشی انعطاف‌پذیر و متناسب با شرایط این کودکان، ارائه کمک‌هزینه‌های تحصیلی و فراهم کردن امکانات آموزشی رایگان گامی مؤثر در جهت توانمندسازی و حمایت از آن‌ها است. این برنامه‌ها می‌توانند شامل ایجاد مدارس سیار، ارائه برنامه‌های آموزشی فشرده، آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی و استفاده از فناوری‌های آموزشی نوین باشد. همچنین ارائه مشاوره تحصیلی و شغلی به کودکان در انتخاب مسیر آینده کمک می‌کند و انگیزه آن‌ها را برای ادامه تحصیل افزایش می‌دهد.

حمایت‌های حقوقی و قانونی نیز بخش مهمی از فرآیند حمایت از بزه‌دیدگان کودک کار را تشکیل می‌دهد. بسیاری از این کودکان قربانی انواع سوءاستفاده‌ها، خشونت و بهره‌کشی می‌شوند که نیازمند مداخلات قانونی و حمایت‌های حقوقی است (۱۸). جبران خسارت بزه‌دیدگان یکی از مهم‌ترین وظایف هر نظام عدالت کیفری است و امروزه نه تنها یکی از وظایف فرعی دادرسی کیفری محسوب می‌شود، بلکه هم‌پایه کیفر بزهکاران اهمیت داشته و باید یکی از اهداف اصلی سیاست جنایی هر جامعه باشد (۱۹). در این راستا، تقویت قوانین حمایتی، ایجاد مراکز مشاوره حقوقی رایگان و تسهیل دسترسی این کودکان به خدمات قضایی می‌تواند نقش مؤثری در حمایت از حقوق آن‌ها داشته باشد. این اقدامات شامل تصویب و اجرای قوانین سختگیرانه‌تر برای مقابله با کار کودکان، ایجاد

آسیب‌های جدی جسمی و روانی به همراه داشته باشد (۱۳). این شرایط نامساعد می‌تواند منجر به اختلالات رشدی، مشکلات سلامت روان و کاهش فرصت‌های زندگی در آینده شود. برای محافظت از بهداشت روان کودکان لازم است در بدو امر آسیب‌شناسی صورت پذیرد و نسبت به حمایت از قربانیان احتمالی سیاست کیفر متناسبی اتخاذ گردد (۱۴).

یکی از مهم‌ترین جنبه‌های حمایت از بزه‌دیدگان کودک کار، تأمین نیازهای اولیه و اساسی آن‌هاست. تحقیقات نشان می‌دهد که بسیاری از این کودکان از حداقل‌های زندگی مانند غذا، پوشاک و سرپناه مناسب محروم هستند که این امر آن‌ها را در معرض انواع آسیب‌ها و سوءاستفاده‌ها قرار می‌دهد (۱۵). بنابراین ایجاد مراکز حمایتی و خدمات‌رسان که بتوانند نیازهای اولیه این کودکان را تأمین کنند، گامی اساسی در جهت حمایت از آن‌هاست. این مراکز با ارائه غذای سالم و مغذی، پوشاک مناسب فصل، سرپناه امن و بهداشتی و خدمات بهداشتی اولیه، کیفیت زندگی این کودکان را به طور قابل توجهی بهبود می‌بخشند.

علاوه بر تأمین نیازهای اولیه، توجه به سلامت جسمی و روانی کودکان کار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مطالعات متعدد نشان داده‌اند که این کودکان در معرض انواع بیماری‌ها، آسیب‌های جسمی و اختلالات روانی قرار دارند (۱۶). از این رو ارائه خدمات بهداشتی و درمانی رایگان و در دسترس، همچنین حمایت‌های روان‌شناختی و مشاوره‌ای می‌تواند نقش مهمی در کاهش آسیب‌پذیری و بهبود کیفیت زندگی این کودکان ایفا نماید. برنامه‌های سلامت جسمی و روانی برای کودکان کار می‌تواند شامل معاینات پزشکی دوره‌ای، واکسیناسیون، آموزش بهداشت، خدمات مشاوره روان‌شناختی و آموزش مهارت‌های زندگی باشد. این خدمات نه تنها به بهبود وضعیت فعلی کودکان

می‌کند، بلکه زمینه‌ساز شکستن چرخه فقر و آسیب‌پذیری در نسل‌های آینده است. با توجه به پیچیدگی و گستردگی مسأله کار کودکان، ضروری است که تمامی ذی‌نفعان، از سطح محلی تا بین‌المللی، در یک تلاش هماهنگ و مستمر برای حمایت از این کودکان و تضمین حقوق و رفاه آن‌ها مشارکت کنند. تنها با چنین رویکرد جامع و همه‌جانبه‌ای می‌توان امیدوار بود که معضل کار کودکان و پیامدهای منفی آن به تدریج کاهش یابد و شرایط برای رشد و شکوفایی تمامی کودکان، فارغ از پیشینه اجتماعی و اقتصادی آن‌ها، فراهم شود.

روش

این پژوهش از رویکرد ترکیبی با تأکید بر روش‌های کمی بهره برده است. استراتژی اصلی گردآوری داده‌ها بر مبنای روش میدانی و پیمایشی با ماهیت کمی بوده، در حالی که روش کتابخانه‌ای نیز به عنوان مکمل، خصوصاً در بخش مرور ادبیات نظری و پیشینه پژوهش، مورد استفاده قرار گرفته است.

بخش کتابخانه‌ای از پارادایم توصیفی - تحلیلی پیروی می‌کند. این رویکرد که یکی از متدولوژی‌های رایج در حوزه علوم انسانی محسوب می‌شود، مستلزم جمع‌آوری سیستماتیک اطلاعات از منابع مکتوب متنوع شامل کتب، مقالات علمی، پایان‌نامه‌ها، اسناد و مدارک معتبر است. پس از فرآیند گردآوری، داده‌های استخراج‌شده مورد تجزیه و تحلیل دقیق قرار گرفته و یافته‌های حاصل در قالب گزارش علمی یا مقاله پژوهشی ارائه می‌گردد.

این متدولوژی ترکیبی امکان بهره‌گیری از مزایای هر دو رویکرد کمی و کیفی را فراهم می‌آورد. روش میدانی و پیمایشی امکان جمع‌آوری داده‌های اولیه و عینی را میسر می‌سازد، در حالی که رویکرد کتابخانه‌ای به غنای نظری پژوهش و ایجاد چهارچوب مفهومی مستحکم کمک

سیستم‌های نظارتی قوی، آموزش حقوق کودک و همکاری با سازمان‌های بین‌المللی برای مبارزه با قاچاق کودکان و کار اجباری است.

توجه به نقش خانواده و محیط اجتماعی کودکان کار نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تحقیقات نشان می‌دهد که بسیاری از این کودکان از خانواده‌های آسیب‌دیده و محیط‌های نامساعد اجتماعی می‌آیند که خود زمینه‌ساز آسیب‌پذیری و بزه‌دیدگی آن‌هاست (۲۰). بنابراین ارائه خدمات مشاوره‌ای و حمایتی به خانواده‌ها، توانمندسازی اقتصادی آن‌ها و بهبود شرایط محیطی می‌تواند در کاهش آسیب‌پذیری کودکان کار مؤثر باشد. این برنامه‌ها شامل ارائه کمک‌های مالی مشروط، برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای والدین، ایجاد فرصت‌های شغلی برای بزرگسالان خانواده و اجرای برنامه‌های توسعه اجتماعی در محله‌های فقیرنشین است.

در نهایت، پیشگیری از کار کودکان و حمایت از بزه‌دیدگان آن نیازمند همکاری و هماهنگی بین‌بخشی است. دولت، سازمان‌های مردم‌نهاد، نهادهای آموزشی و بهداشتی و جامعه مدنی باید در یک رویکرد یکپارچه برای مقابله با این معضل و حمایت از قربانیان آن تلاش کنند (۲۱). این همکاری می‌تواند شامل تدوین سیاست‌های کلان، اجرای برنامه‌های عملیاتی، تأمین منابع مالی و انسانی و نظارت و ارزیابی مستمر باشد. ایجاد کمیته‌های هماهنگی ملی و محلی، تدوین برنامه‌های عملی ملی، ایجاد سیستم‌های اطلاعاتی یکپارچه و همکاری با رسانه‌ها برای افزایش آگاهی عمومی از جمله استراتژی‌های مؤثر در این زمینه هستند. در مجموع، حمایت از بزه‌دیدگان کودک کار نیازمند رویکردی جامع، چندبعدی و مبتنی بر شواهد است که تمامی جنبه‌های زندگی این کودکان را در نظر بگیرد. این امر نه تنها به بهبود وضعیت فعلی این کودکان کمک

اما باید توجه داشت که قابلیت تعمیم‌پذیری نتایج در این روش محدود است و باید با احتیاط صورت گیرد. این‌گونه نمونه‌گیری امکان تعمیم نتایج به کل جامعه آماری را فراهم کرد و برای بررسی آن از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد که حداقل حجم نمونه ۱۸۰ نفر از ۳۴۰ کودک کار زیر ۱۸ سال بود. به دلیل حساسیت موضوع از حداقل میزان جامعه آماری استفاده شد. در تحلیل داده‌ها، آمار توصیفی برای توصیف ویژگی‌های نمونه و آمار استنباطی برای آزمون فرضیه‌ها مورد استفاده قرار گرفت. از آزمون‌هایی مانند کای دو برای بررسی ارتباط بین متغیرهای کیفی و آزمون‌های همبستگی پیرسون یا رگرسیون برای متغیرهای کمی استفاده شد. برای بررسی تأثیر متغیرهای مختلف بر بزه‌دیدگی و سایر متغیرهای وابسته، می‌توان از روش‌های تحلیل چندمتغیره مانند تحلیل رگرسیون چندگانه یا تحلیل مسیر بهره برد. این روش‌ها امکان بررسی و تحلیل دقیق ارتباط بین عوامل مختلف و پدیده کودکان کار را فراهم و به ارائه راهکارهای مناسب برای کاهش این پدیده کمک می‌کنند.

یافته‌ها

این فصل به تحلیل داده‌های حاصل از توزیع پرسشنامه در جامعه آماری اختصاص دارد که شامل دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی می‌باشد. آمار توصیفی شامل آماره‌های پراکندگی مرکزی از متغیرهای پژوهش و آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف اسمیرنف، آزمون ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی تک‌نمونه‌ای، آزمون تی دو نمونه مستقل و آزمون کای دو برای بررسی فرضیه‌ها و سؤالات پژوهش است. در این پژوهش ۱۸۰ نفر مورد بررسی قرار گرفتند. در ادامه به نتایج تحلیل پرداخته می‌شود:

می‌کند. تلفیق این دو روش، ضمن افزایش اعتبار و روایی یافته‌ها، امکان ارائه تحلیلی جامع و چندبعدی از موضوع مورد مطالعه را فراهم می‌آورد.

روش تحقیق کمی مناسب برای پژوهش مورد نظر که به بررسی پدیده کودکان کار و ارتباط آن با بزهکاری و سایر عوامل مرتبط می‌پردازد، شامل طراحی پرسشنامه‌ای جامع برای جمع‌آوری داده‌ها است که روایی آن پرسشنامه توسط دو نفر از اساتید تأیید شده است. این پرسشنامه دربرگیرنده سؤالات مرتبط با متغیرهای جمعیت‌شناختی، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و نگرش‌ها و باورهای والدین نسبت به کودکان کار است، زیرا هدف اصلی پژوهش، تحلیل آماری و شناسایی ارتباطات بین متغیرهای مختلف است.

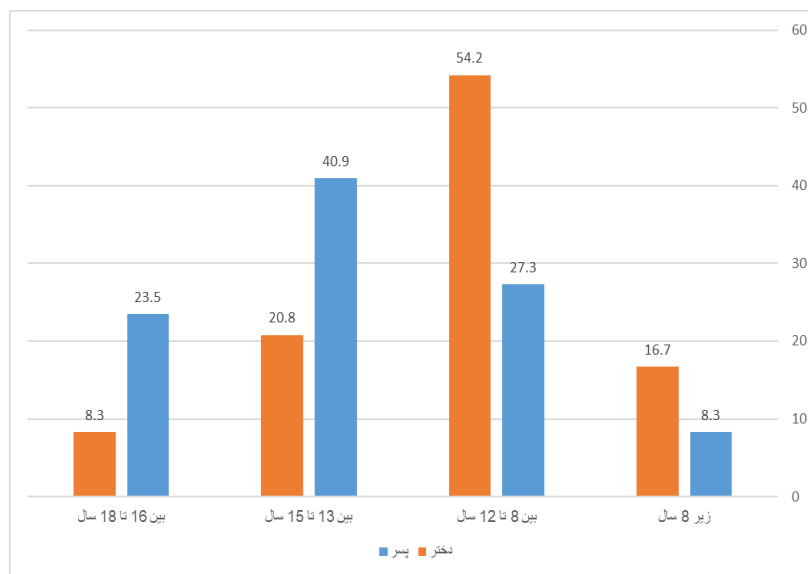
این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند بهره جسته است. این نوع نمونه‌گیری که گاهی تحت عنوان نمونه‌گیری قضاوتی نیز شناخته می‌شود، یک استراتژی غیر احتمالی در انتخاب نمونه است که بر اساس معیارهای از پیش تعیین شده و متناسب با اهداف تحقیق صورت می‌گیرد. در این رویکرد، پژوهشگر با توجه به دانش تخصصی خود درباره جامعه آماری و ماهیت پژوهش، واحدهای نمونه را انتخاب می‌کند.

این متدولوژی اغلب مستلزم شناسایی و انتخاب یک یا چند زیرگروه از جامعه آماری است که به طور خاص برای مطالعه مورد نظر مناسب تشخیص داده می‌شوند. این زیرگروه‌ها معمولاً بر اساس ویژگی‌های مشخص یا معیارهای خاصی که برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق ضروری هستند، تعریف می‌شوند.

نمونه‌گیری هدفمند به طور ویژه در مطالعات کیفی، تحقیقات اکتشافی و مواردی که دسترسی به نمونه‌های معرف جامعه آماری دشوار است، کاربرد دارد. این روش امکان جمع‌آوری داده‌های غنی و عمیق را فراهم می‌آورد،

جدول ۱: وضعیت گروه‌های مختلف سنی در دو گروه جنسیت

گروه‌های سنی	جنسیت		گروه‌های سنی	
	دختر	پسر		
	درصد	فرآوانی		
زیر ۸ سال	۱۶/۷	۸	۱۱	۸/۳
بین ۸ تا ۱۲ سال	۵۴/۲	۲۶	۳۶	۲۳/۵
بین ۱۳ تا ۱۵ سال	۲۰/۸	۱۰	۵۴	۴۰/۹
بین ۱۶ تا ۱۸ سال	۸/۳	۴	۳۱	۲۳/۵

نمودار ۱: وضعیت گروه‌های مختلف سنی در دو گروه جنسیت

- در گروه سنی بین ۱۳ تا ۱۵ سال، پسرها دارای فراوانی ۴۰/۹ درصدی و دخترها دارای فراوانی ۲۰/۸ درصدی می‌باشند.

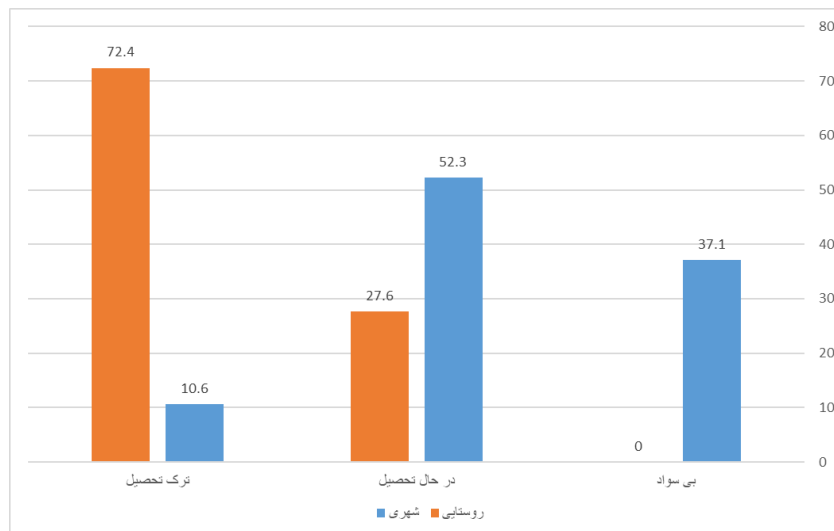
- در گروه سنی بین ۱۶ تا ۱۸ سال، پسرها دارای فراوانی ۲۳/۵ درصدی و دخترها دارای فراوانی ۸/۳ درصدی می‌باشند.

وضعیت گروه‌های مختلف سنی در دو گروه جنسیت بیانگر آن است که:

- در گروه سنی زیر ۸ سال، پسرها دارای فراوانی ۸/۳ درصدی و دخترها دارای فراوانی ۱۶/۷ درصدی می‌باشند.
- در گروه سنی بین ۸ تا ۱۲ سال، پسرها دارای فراوانی ۵۴/۲ درصدی و دخترها دارای فراوانی ۲۷/۳ درصدی می‌باشند.

جدول ۲: وضعیت گروه‌های مختلف تحصیلی در گروه‌های مختلف وضعیت سکونت

گروه‌های تحصیلی	وضعیت سکونت	
	شهری	روستایی
بی‌سواد	۵۶ درصد	- درصد
در حال تحصیل	۷۹ درصد	۸ درصد
ترک تحصیل	۱۶ درصد	۲۱ درصد

نمودار ۲: وضعیت گروه‌های مختلف تحصیلی در گروه‌های مختلف وضعیت سکونت

متغیر کیفی را تست کنیم، از آماره کای دو دونمونه‌ای بهره می‌گیریم. آماره کای دو بر مقادیر مشاهده‌شده و مورد انتظار که از طریق جدول توافقی به دست می‌آیند، استوار است. در جدول توافقی مقدار مشاهده‌شده عبارت است از تعدادی از نمونه‌ها که در یک خانه قرار دارند. مقدار مورد انتظار عبارت است از تعدادی که در صورت مستقل بودن دو متغیر پیش‌بینی می‌شود. در واقع این آزمون به بررسی فرضیه زیر می‌پردازد:

فرض H_0 : دو متغیر از یکدیگر مستقل هستند.

فرض H_1 : دو متغیر با یکدیگر ارتباط معناداری دارند.

وضعیت گروه‌های مختلف تحصیلی در دو گروه وضعیت سکونت بیانگر آن است که:

- در گروه تحصیلی بی‌سواد، در شهر فراوانی ۳۷/۱ درصد است و در روستاها گزارش نشده است.

- در گروه تحصیلی در حال تحصیل، در شهر فراوانی ۵۲/۳ درصد و در روستاها ۲۷/۶ درصد گزارش شده است.

- در گروه تحصیلی ترک‌تحصیل‌کرده‌ها، در شهر فراوانی ۱۰/۶ درصد و در روستاها ۷۲/۴ درصد گزارش شده است.

۱. آزمون کای دو (χ^2): برای تعیین رابطه بین دو متغیر رده‌ای از آزمون کای دو استفاده می‌کنیم (جدول توافقی). به عبارتی اگر بخواهیم استقلال بین دو

جدول ۳: فرضیه اول: آزمون کای دو جهت بررسی ارتباط بین متغیر وضعیت تحصیلی با وضعیت سکونت

p-value	آماره آزمون	وضعیت سکونت				گروه‌های تحصیلی
		روستایی		شهری		
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	
		-	-	۱۰۰/۰	۵۶	بی‌سواد
۰/۰۰۰	۵۹/۰۶۱	۹/۲	۸	۹۰/۸	۷۹	در حال تحصیل
		۵۶/۸	۲۱	۴۳/۲	۱۶	ترک تحصیل

می‌باشد، لذا فرضیه H0 رد و فرضیه H1 پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان اظهار نظر کرد که بین وضعیت تحصیلی با وضعیت سکونت پاسخگویان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳ توزیع فراوانی پاسخگویان و نتایج آزمون خی دو متغیرهای وضعیت تحصیلی با وضعیت سکونت را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج حاصله، سطح معنی‌داری آزمون خی دو برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵

جدول ۴: فرضیه دوم: آزمون کای دو جهت بررسی ارتباط بین متغیر اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی با رضایت از کار

p-value	آماره آزمون	رضایت از کار				اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی		
		نظری ندارم		خیر		بله		
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
		۳۳/۹	۲۱	۴۰/۳	۲۵	۲۵/۸	۱۶	بله
۰/۰۲۵	۳۳/۵۶۸	۳۸/۲	۲۱	۲۹/۱	۱۶	۳۲/۷	۱۸	خیر
		۳۹/۷	۲۵	۲۵/۴	۱۶	۳۴/۹	۲۲	اطلاعی ندارم

H0 رد و فرضیه H1 پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان اظهار نظر کرد که بین اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی با رضایت از کار رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴ توزیع فراوانی پاسخگویان و نتایج آزمون خی دو متغیرهای اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی و رضایت از کار را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج حاصله، سطح معنی‌داری آزمون خی دو برابر با ۰/۰۲۵ و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد، لذا فرضیه

جدول ۵: فرضیه سوم: آزمون کای دو جهت بررسی ارتباط بین متغیر اجبار به کار کودک

به دلیل نیاز مالی با کودک منبع اصلی درآمد خانواده

آزمون	کودک منبع اصلی درآمد خانواده				اجبار به کار کودک به دلیل نیاز مالی	
	p-value	آماره آزمون	خیر		بله	
			درصد	تعداد	درصد	تعداد
		۱۰/۷	۳	۸۹/۳	۲۵	بله
۰/۰۰۰	۱۲۴/۰۳۰	۱۰۰/۰	۱۲۶	-	-	خیر
		۵۳/۸	۱۴	۴۶/۲	۱۲	نمی‌دانم

H0 رد و فرضیه H1 پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان اظهار نظر کرد که بین اجبار به کار کودک به دلیل نیاز مالی با کودک منبع اصلی درآمد خانواده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۵ توزیع فراوانی پاسخگویان و نتایج آزمون کای دو متغیرهای اجبار به کار کودک به دلیل نیاز مالی و کودک منبع اصلی درآمد خانواده را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج حاصله، سطح معنی‌داری آزمون کای دو برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد، لذا فرضیه

جدول ۶: فرضیه چهارم: آزمون کای دو جهت بررسی ارتباط بین متغیر تمایل به ادامه تحصیل با اجبار به کار کودک

به دلیل مشکلات خانوادگی

آزمون	اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی						تمایل به ادامه تحصیل	
	p-value	آماره آزمون	اطلاع‌ی ندارم		خیر			بله
			درصد	تعداد	درصد	تعداد		
		۳۸/۶	۳۲	۲۵/۳	۲۱	۳۶/۱	۳۰	بله
۰/۳۵۴	۲/۰۷۷	۳۲/۰	۳۱	۳۵/۱	۳۴	۳۳/۰	۳۲	خیر

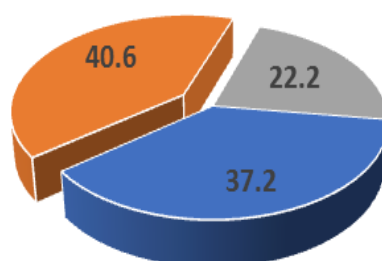
H0 پذیرفته و فرضیه H1 رد می‌شود. بنابراین می‌توان اظهار نظر کرد که بین تمایل به ادامه تحصیل با اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی رابطه‌ای وجود ندارد.

جدول ۶ توزیع فراوانی پاسخگویان و نتایج آزمون کای دو متغیرهای تمایل به ادامه تحصیل و اجبار به کار کودک به دلیل مشکلات خانوادگی را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج حاصله، سطح معنی‌داری آزمون کای دو برابر با ۰/۳۵۴ و بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد، لذا فرضیه

جدول ۷: وضعیت اشتغال پاسخ‌دهندگان

وضعیت اشتغال	فراوانی	درصد
شغل ثابت	۶۷	۳۷/۲
شغل موقت	۷۳	۴۰/۶
بیکار	۴۰	۲۲/۲
مجموع	۱۸۰	۱۰۰/۰

وضعیت اشتغال

■ بیکار ■ شغل موقت ■ شغل ثابت

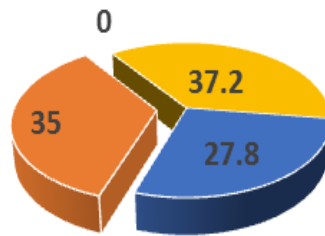
نمودار ۳: وضعیت اشتغال پاسخ‌دهندگان

با توجه به جدول ۷ و نمودار ۳ بیشترین فراوانی مربوط به شغل موقت برابر با ۴۰/۶ درصد و کمترین فراوانی مربوط به بیکاری برابر با ۲۲/۲ درصد می‌باشد.

جدول ۸: وضعیت درآمد ماهانه پاسخ‌دهندگان

درآمد ماهانه	فراوانی	درصد
کمتر از ۵ میلیون	۵۰	۲۷/۸
۵ تا ۱۰ میلیون	۶۳	۳۵/۰
بیشتر از ۱۰ میلیون	-	-
اطلاعی ندارم	۶۷	۳۷/۲
مجموع	۱۸۰	۱۰۰/۰

وضعیت درآمد

- کمتر از ۵ میلیون
- ۵ تا ۱۰ میلیون
- اطلاعی ندارم
- بیشتر از ۱۰ میلیون

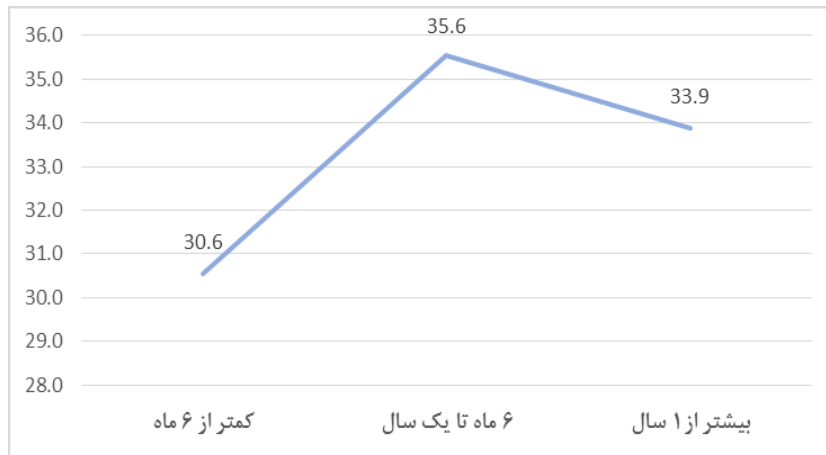
نمودار ۴: وضعیت درآمد ماهانه پاسخ‌دهندگان

درصد می‌باشد. همچنین درآمد بیشتر از ۱۰ میلیون گزارش نشده است.

با توجه به جدول ۸ و نمودار ۴ بیشترین فراوانی مربوط به اطلاع نداشتن از درآمد برابر با ۳۷/۲ درصد و کمترین فراوانی مربوط به درآمد کمتر از ۵ میلیون برابر با ۲۷/۸

جدول ۹: وضعیت مدت زمان مشغول بودن کودک به کار پاسخ‌دهندگان

وضعیت مدت زمان مشغول بودن کودک به کار	فراوانی	درصد
کمتر از ۶ ماه	۵۵	۳۰/۶
۶ ماه تا یک سال	۶۴	۳۵/۶
بیشتر از ۱ سال	۶۱	۳۳/۹
مجموع	۱۸۰	۱۰۰/۰

نمودار ۵: وضعیت مدت زمان مشغول بودن کودک به کار پاسخ‌دهندگان

فراوانی مربوط به کمتر از ۶ ماه برابر با ۳۰/۶ درصد می‌باشد.

با توجه به جدول ۹ و نمودار ۵ بیشترین فراوانی مربوط به ۶ ماه تا یک سال برابر با ۳۵/۶ درصد و کمترین

جدول ۱۰: جدول فراوانی وضعیت خانوادگی کودک

وضعیت خانوادگی کودک	فراوانی	درصد
زندگی با هر دو والدین	۵۲	۲۸/۹
زندگی با یکی از والدین	۱۲۸	۷۱/۱
زندگی با بستگان	-	-
بدون سرپرست	-	-
مجموع	۱۸۰	۱۰۰/۰

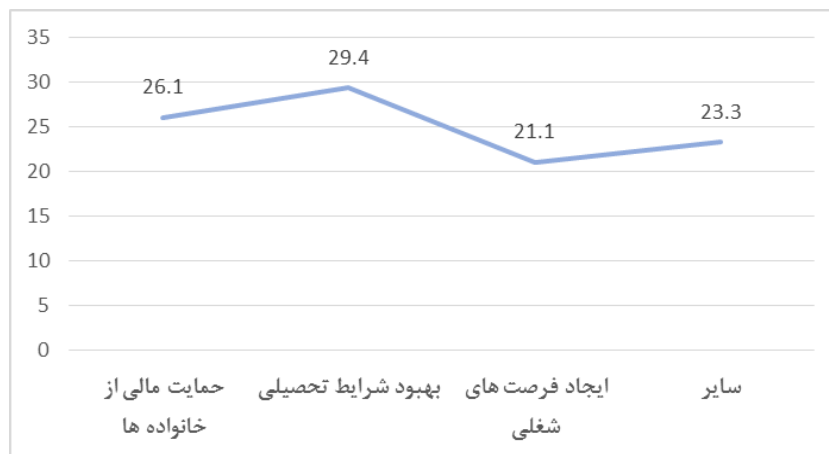
نمودار ۶: جدول فراوانی وضعیت خانوادگی کودک

درصد می‌باشد. همچنین زندگی با بستگان و بدون سرپرست گزارش نشده است.

با توجه به جدول ۱۰ و نمودار ۶ بیشترین فراوانی مربوط به زندگی با یکی از والدین برابر با ۷۱/۱ درصد و کمترین فراوانی مربوط به زندگی با هر دو والدین برابر با ۲۸/۹

جدول ۱۱: جدول فراوانی کمک برای بهبودی وضعیت کودکان کار

درصد	فراوانی	کمک برای بهبودی وضعیت کودکان کار
۲۶/۱	۴۷	حمایت مالی از خانواده‌ها
۲۹/۴	۵۳	بهبود شرایط تحصیلی
۲۱/۱	۳۸	ایجاد فرصت‌های شغلی
۲۳/۳	۴۲	سایر
۱۰۰/۰	۱۸۰	مجموع

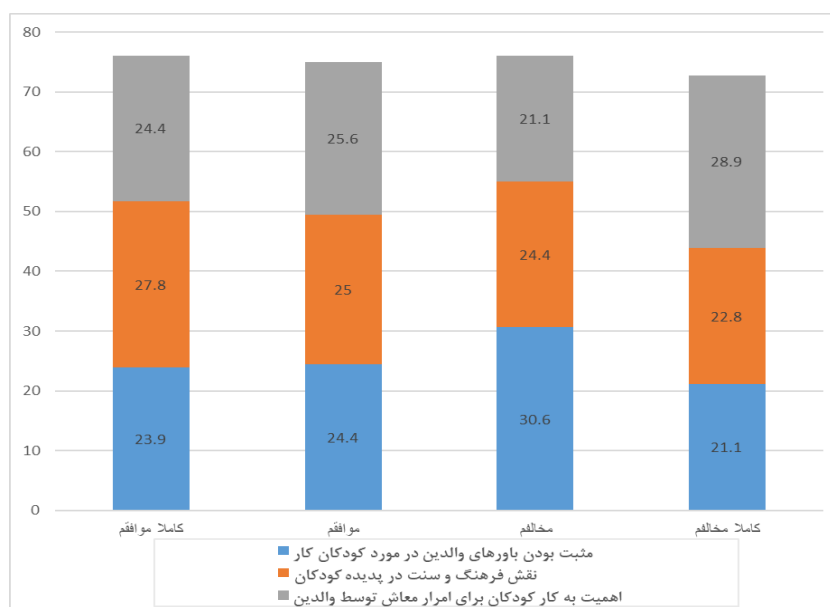
نمودار ۷: جدول فراوانی کمک برای بهبودی وضعیت کودکان کار

درصد می‌باشد. به عبارتی بهبود شرایط تحصیلی اصلی‌ترین کمک برای بهبودی وضعیت کودکان کار می‌باشد.

با توجه به جدول ۱۰ و نمودار ۷ بیشترین فراوانی مربوط به بهبود شرایط تحصیلی برابر با ۲۹/۴ درصد و کمترین فراوانی مربوط به ایجاد فرصت‌های شغلی برابر با ۲۱/۱

جدول ۱۲: جدول فراوانی متغیرهای مثبت‌بودن باورهای والدین در مورد کودکان کار، نقش فرهنگ و سنت در پدیده کودکان و اهمیت به کار کودکان برای امرار معاش توسط والدین

درصد فراوانی نسبی				متغیرها
کاملاً مخالفم	مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم	
۲۱/۱	۳۰/۶	۲۴/۴	۲۳/۹	مثبت‌بودن باورهای والدین در مورد کودکان کار
۲۲/۸	۲۴/۴	۲۵	۲۷/۸	نقش فرهنگ و سنت در پدیده کودکان کار
۲۸/۹	۲۱/۱	۲۵/۶	۲۴/۴	اهمیت به کار کودکان برای امرار معاش توسط والدین

بحث و نتیجه‌گیری

کودکان در بسیاری از موارد به دلیل نیاز مالی خانواده به کار مشغول هستند و این نیاز، آن‌ها را به عنوان منبع اصلی درآمد خانواده قرار داده است. در مواردی که کودک منبع اصلی درآمد است، احتمال ترک تحصیل و نارضایتی از زندگی بیشتر دیده می‌شود.

یکی از محدودیت‌های این پژوهش عدم پوشش کامل گروه‌های سنی و جنسیتی مختلف در مناطق روستایی و شهری است، به علاوه، کمبود داده‌های کیفی از دیدگاه والدین و کارفرمایان کودکان کار نیز از محدودیت‌های مهم به شمار می‌آید. نتایج نشان داد که بین اجبار به کار

در این پژوهش ۱۸۰ کودک کار از گروه‌های سنی و جنسیتی مختلف مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که بین وضعیت تحصیلی و محل سکونت رابطه معناداری وجود دارد. کودکان ساکن در مناطق شهری بیشتر دچار بی‌سوادی یا ترک تحصیل شده‌اند. همچنین رابطه مستقیمی بین اجبار به کار کودک و مشکلات خانوادگی مشاهده شد. کودکانی که تحت فشار مشکلات خانوادگی قرار دارند، بیشتر مجبور به کار می‌شوند و این اجبار به نارضایتی از کار نیز منجر می‌شود. علاوه بر آن،

کودک به دلیل مشکلات خانوادگی و رضایت از کار رابطه معناداری وجود دارد، به طوری که ۴۰/۳ درصد از کودکانی که به دلیل مشکلات خانوادگی مجبور به کار شده‌اند، از کار خود رضایت نداشتند. همچنین ۸۹/۳ درصد از کودکانی که منبع اصلی درآمد خانواده بودند، به دلیل نیاز مالی مجبور به کار بودند.

تحقیقات آینده می‌تواند با پوشش بیشتر مناطق روستایی و تحلیل دقیق‌تر شرایط اقتصادی و اجتماعی خانواده‌های کودکان کار به درک بهتری از ارتباط بین فقر و کار کودکان منجر شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی از داده‌های کیفی و مصاحبه با والدین و کارفرمایان برای بررسی عوامل مؤثر بر کار کودکان استفاده شود. این پژوهش نشان داد که مشکلات خانوادگی، فقر و نیاز مالی، مهم‌ترین عوامل اجبار به کار کودکان هستند. همچنین ارتباط مستقیم بین اجبار به کار و ترک تحصیل، نارضایتی از زندگی و تأثیرات منفی روانی بر کودکان مشاهده شد. این نتایج بر اهمیت تدوین سیاست‌های حمایتی برای کاهش کار کودکان و بهبود شرایط تحصیلی و زندگی آن‌ها تأکید می‌کند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

References

1. Shishehgaran M, Haji Dehabadi MA. A study of the cognitive victimization of child laborers. *Qanun Yar*. 2018; 2(8): 477-506. [Persian]
2. Khaghani Esfahani M, Mohamadi G. Preventive Strategies towards Victimization of Labor Childeren; Activity-Based Pattern. *Child Rights*. 2019; 1(2): 23-43. [Persian]
3. Rayejian Asli M, Razaghi Mousavi SS. Providing Views-Concerns and Participation in Criminal Process as the Right to Be Heard for Child Victims; with a Comparative Approach to International Instruments and Iranian Legal System. *Criminal Law Research*. 2021; 12(2): 159-184. [Persian]
4. Brown SE, Davis NJ. Child labor and juvenile delinquency: A comprehensive analysis. *Journal of Child and Family Studies*. 2019; 28(7): 1928-1941.
5. Taylor MS, Lee DR. Environmental factors influencing delinquency among working children. *Youth & Society*. 2017; 49(6): 771-792.
6. Garcia RM, Martinez LK. Patterns of criminal behavior among child laborers: A longitudinal study. *Criminology*. 2022; 60(2): 315-342.
7. Agnew R. General strain theory and delinquency. In: *Juvenile delinquency and juvenile justice*. Edited by Krohn MD, Lane J. Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell; 2015. p.239-256.
8. Akers RL. *Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance*. London: Routledge; 2016.
9. White KL, Green EH. Legal interventions and policy reforms for child labor: An international perspective. *Law & Society Review*. 2018; 52(3): 634-663.
10. Smith JR, Johnson AB, Williams CD. The intersection of child labor and criminal behavior: A meta-analysis. *American Journal of Sociology*. 2018; 124(4): 1176-1218.
11. Azimzadeh SH, Hedayat H. From the Restitution of Crime Against Children to How to Recovery the Damages with Comparative Approach Toward the European and American Rules and International Documents. *Journal of Criminal Law Research*. 2017; 5(17): 31-65. [Persian]
12. Edmonds EV, Pavcnik N. Child labor in the global economy. *Journal of Economic Perspectives*. 2005; 19(1): 199-220.
13. International Labour Organization. 2017.
14. Samavati Pirouz A, Ismaeilzadeh A, Shafiei S. Violation of Victimized Children's Right to the Health from the Perspective of Cyberspace Injuries. *Child Rights*. 2023; 5(18): 31-39. [Persian]
15. Basu K, Van PH. The economics of child labor. *American Economic Review*. 1998; 88(3): 412-427.
16. Roggero P, Mangiaterra V, Bustreo F, Rosati F. The health impact of child labor in developing countries: Evidence from cross-country data. *American Journal of Public Health*. 2007; 97(2): 271-275.
17. Psacharopoulos G. Child labors versus educational attainment some evidence from Latin America. *Journal of Population Economics*. 1997; 10(4): 377-386.
18. Bourdillon M, Levison D, Myers W, White B. *Rights and wrongs of children's work*. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press; 2010.
19. Mirkamali SA, Sarvi Sarmeidani O. The role of Non-Governmental Organizations in protecting victims with the emphasis on victimized children. *Journal of Judicial Law Views*. 2021; 26(95): 1-20. [Persian]
20. Blagbrough J, Glynn E. Child domestic workers: Characteristics of the modern slave and approaches to ending such exploitation. *Childhood*. 1999; 6(1): 51-56.
21. Liebel M. *A will of their own: Cross-cultural perspectives on working children*. London: Zed Books; 2004.